

Carly Churchill'in Top Girls (Zirvedeki Kızlar) adlı eserinin değerlendirilmesi

Review of Top Girls (Zirvedeki Kızlar) by Caryl Churchill.

Churchill, C. (2020). *Top Girls (Zirvedeki Kızlar)*. Mitos Boyut Yayınevi.

Dilek Akıcı TAYANCI*

Carly Churchill'in "Top Girls (Zirvedeki Kızlar)" adlı tiyatro eseri, sosyalist feminist bakış açısıyla yazılmış ve liberal feminizmle birlikte kapitalizmi de eleştiren bir eserdir. Eserde sistem eleştirisi, farklı kültür ve zamanlardan gelen kadın karakterler üzerinden verilirken; ataerkil düzenin, her çağda ve kültürde benzer araçlarla kadını nasıl metalaştırdığı ve istismar ettiği gözler önüne serilmektedir. Kadın sorunlarını temel alan önemli oyun yazarlarından biri olan Caryl Churchill'in, 1982'de yazdığı bu eser kendisine uluslararası ün kazandırmıştır. Kadınların kapitalist üretim koşulları altındaki rekabet olgusuyla ilişkisini işleyen oyun, kapitalizmin toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkilerini de irdelemektedir. Oyun, aynı zamanda dönemin politik yapısını, İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher üzerinden de eleştirmektedir. Hemcinslerinin başbakan olmasıyla umutlanan kadınlar, on bir yıllık Thatcher yönetimi sırasında yürütülen sert kapitalist düzenlemelerden ciddi biçimde olumsuz olarak etkilenmişlerdir.

Üç perdeden oluşan oyunun birinci sahnesinde baş karakter Marlene, kutlama yemeği vermektedir. Kutlamanın sebebi, ana karakterin *Zirvedeki Kızlar* isimli işçi bulma kurumunda müdür konumuna yükselmesidir. Marlene'nin konuklarının tümü tarihsel anlamda önemli

* Öğretim Görevlisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, dtayananci@adu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0445-5187>.

Cite this article as: Tayananci, D. A. (2022). Carly Churchill'in Top Girls (Zirvedeki Kızlar) adlı eserinin değerlendirilmesi. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 409-413.

olan her biri farklı coğrafyalarda ve farklı zamanlarda yaşamış kadın figürlerdir. Yazar, feminist tiyatronun ana unsurlarından olan tarihsel akışı ters yüz ederek okumakta ve ezilmiş bastırılmış olanların seslerini gün yüzüne çıkarmaktadır; yazar kronolojik anlatımdan yalıtılmış bir oyun tasarlayarak izleyiciyi geçmiş ve bugün arasındaki ilişkiyi düşünmeye teşvik etmektedir.

Kutlamanın konuklarının ortak noktası başarılarının ardında büyük acıların yer almasıdır. Geleneksel olarak kadına ait alan olarak belirtilen “özel alan”ı reddeden Viktorya dönemi karakteri Bird, cesareti ile ön plana çıkan bir karakterdir; döneminin erkeklerinin bile seyahat etmekte çekince göstereceği uzak ülkelere cesurca seyahatler yapmıştır. Liberal feminizm eleştirisi olarak okunabilecek bu kadın seyyah hikayesi, kadınlar için sınırlanmış özel alan-kamusal alan ayrımına karşı bir çeşit itirazdır; kadınlar özel alan ve kamusal alan arasında denge kurma zorunluluğuna mahkum edilmemelidir. Bird’ün hemen ardından anılan diğer karakter geysa Niyo, Japon İmparator tarafından başka erkeklerle sunulan bir kadındır. Bu karakterle birlikte yazar, kadınların cinsel meta olarak tanımlanmasına, nesneleştirilmesine yönelik bir eleştiri getirmektedir. Niyo karakteriyle, kadının sadece metalaştırıldığını görmeyiz, ayrıca kadının eril hegemonyanın dayattığı roller nedeniyle nesneleşmeyi içselleştirebileceğini de görürüz. Dull Gret (dull sözcüğü aptal anlamına gelmektedir), ressam Brueghel’in tablosunun merkezindeki kadın karakterdir. Bu tablodaki kadın karakterin, savaş giysileri içinde zırhlı ve kalkanyla, ardında kadınlardan oluşan bir orduyla cehennemin kapısına dayanıp oradaki şeytanlara meydan okuduğu görülmektedir. Tabloda Gret’in ardındaki kadınlardan oluşan ordu, onu son aşamada yalnız bırakmaktadır. Cehenneme karşı savaşta tek başına kalması açısından, Gret’in Churchill’in oyununda yer alması, liberal feminizmin kadını bireysellik anlayışı ile toplu direnişten alıkoymasına, onu eril iktidar karşısında tek başına bırakmasına yapılan eleştiridir. Papa Joan ise, dokuzuncu asırda yaşadığı düşünülen ve sonradan kadın olduğu anlaşılan Papa VIII. John’a gönderme yapan karakterdir. Hristiyan dünyasında kadınlar Papa olamaz, kadınların kilise içinde temsil edilme oranları oldukça düşüktür. Ancak Joan, bir kadın olmasına rağmen kadınlığını gizleyip erkek rolü yaparak bu makama gelen bir karakterdir. Doğum yapmasıyla kadın olduğu anlaşılır ve kadın olmanın bedelini öldürülerek ödemiştir. Bu olay, yüzyıllar

boyunca üstü kapatılan bir olay olarak kalmıştır; sözkonusu olay asırlar sonra, bir kaç eserde geçse de kilise tarafından asla kabul edilmemiştir. Joan karakteri oyunda; başarıları sadece cinsiyetinden -kadınlığından- dolayı görülmeyen ve cinsiyetinin ortaya çıkışının bedelini hayatıyla ödeyen kadınları temsil etmektedir. Joan, diğer kadınların kadınlık deneyimlerine yabancıdır; çünkü iktidar araçlarından biri olan kilisenin gücü elinde tutan üyesi olması ancak kendi cinsiyetini, kadınlığını reddederek mümkün olmuştur. Aslında oyun bize benzer süreci daha sonra Marlene karakterinde de gösterir; Marlene'nin iş yaşamında yükselebilmesi, kendi kızını ve anneliğini reddetmesiyle mümkün olabilmıştır. Liberal sistem kadınları, başarılı olmak için dişilikleri reddetmeleri gerekliliğiyle ile karşı karşıya bırakmaktadır. Yazar, kilisenin kadının karşısında konumlandırılmış eril bir sistem olduğunu gözler önüne sermektedir. Sabırlı Griselda'nın hikayesinde, Griselda'nın çocukları kocası tarafından kendisinden zorla koparılır ve bu şekilde bir sınava tabi tutulur. Bu acı olay karşısında sınava geçmek için sabretmek ve itaat etmek zorundadır. Griselda, sonunda sınava geçerek çocuklarına kavuşur. Griselda anlatısı, kadınların sevdiği insanlar için her şeyi feda etmeyi göze alması gerektiğini salık vermek için anlatılan bir öyküdür. Zirvedeki Kızlar'da da görüldüğü üzere sevgisini sadakatini ispatlaması gereken, sınava tâbi tutulan hep kadınlardır; erkek ise değişmez şekilde hep test eden ve kendisini koşulsuz itaat ile ödüllendirendir. Liberal serbest piyasa ekonomisinde de sistemin tüm kurallarına sorgulamaksızın itaat etmesi, bedellere boyun eğmesi gereken hep kadınlar olmuş, ancak bu davranış biçimini gösterdiklerinde eril otorite tarafından bir takım makamlarla ödüllendirilmeye hak kazanabilmişlerdir.

Karnavalsı kutlama yemeğinde biraraya gelen bu kadınların her biri, kendi lehçeleri ile ve sanki sadece kendileriyle konuşmakta adeta monolog yapmaktadırlar; üstüste binen konuşmalarla Churchill, kadınlar arası iletişimsizliğe ve ortak dil geliştirebilmenin önemine bir gönderme yapmaktadır. Bir masa etrafında kutlama yapan kadınlar, aslında birbirleriyle empati yapamayan birbirlerini dinlemeyen, hatta sürekli birbirlerinin sözlerini kesen hemcinslerdir; bu sahneleme biçimi liberal feminizmin kadınları bireycilik vurgusu ile birbirine yabancılaştırmasına eleştiridir. Bu anlamda, yemek aslında bir kutlama olmaksızın çok “yas” yemeğidir; çünkü kutlamanın içeriği giderek kadınların

ödemek zorunda kaldıkları bedelleri, çektikleri acıları görünür kılan ve bu yasin evrensel olduğunu vurgulayan bir yapıya dönüşmektedir.

Oyunun ikinci sahnesi, liberal serbest piyasa kurumlarını temsil eden, emek ve üretim mekanı olan ofiste geçmekte ve kadınlara dayatılan toplumsal cinsiyet rolleri ile serbest piyasa arasındaki ilişkiyi konu almaktadır. Kendi pozisyonunun gücünü ofisteki diğer kadınların üzerinde olumsuz manada kullanan Marlene, eril özellikleriyle bu pozisyona ulaşabilmiştir. Ancak pozisyonu ve bu pozisyona ulaşana dek geçirdiği süreçler kendisini; dişiliğine, hemcinslerine, hatta kendi kız kardeşi ve kızına bile yabancılaştırmıştır. Marlene'nin kız kardeşi hem Marlene'nin kızına annelik yapmakta hem de ücretlendirilmeyen ev işleri ile uğraşmaktadır. Yazar, kız kardeş üzerinden liberal feminizmin ev kadınlarına yönelik iki yüzlü tutumunu gözler önüne sermektedir. Marlene, kendi sınıfsal başarısı için kendi kızına kardeşinin annelik yapmasına neden olmakla aslında kız kardeşini istismar etmekte, bir anlamda onu sömürgeleştirmektedir. Kapitalist sistem, kadın için iki seçenek dayatmaktadır; kadınlar ya çocuk yetiştirerek yoksul kalacaklar ya da zirveye çıkarak duygusal yabancılaşma yaşayacaklardır. Yazarın Thatcher'in politikalarına yönelik eleştirisi, yerel ve dar bir serzenişten çok kapitalizmin evrensel düzeydeki sonuçlarını kritik etmeye yöneliktir.

Oyunun sonunda Marlene'nin, kendi kızına şefkat gösteremediği görülür çünkü yaşamında yakın ilişki deneyimi neredeyse hiç yoktur; hayatı işinden ibarettir. Oyunu sona erdiren kız çocuğunun, "*dehşet verici, korkunç*" sözcüklerini tekrarlaması Marlene'in ve aslında tüm kadınların liberal kapitalist sistemde başarı kazanmak uğruna kaybettikleri "özne"lerini ve otantik ilişki imkanlarını sembolize etmektedir. Liberal ve kapitalist sistemler, bütünsel bakış açısından uzaklaştıkları oranda bireyler arası ilişkileri, zayıf olanın istismarını görmezden gelme hatta haklı görme üzerine kurmaktadırlar. Marlene öz kızıyla bile yakın ilişki geliştirememesinin ve nesiller arası iletişimin böylesi acı verici biçimde sekteye uğramasının sonucunun "korkunç" olduğunu göremeyecek bir biçimde hırs, elde etme duygularıyla sistem tarafından insani ve dişil tarafları köreltilmiş, ellerinden alınmış tüm kadınları temsil etmektedir.

Yazar, kronolojik zamana ve gerçek coğrafi sınırlara karşı bir çeşit

yapı bozumu uygulayarak, eril iktidarın egemen olduğu tüm sistemlerde başarılı olmak için kadınların ödemek zorunda oldukları bedellerin ortak, evrensel bir tema olduğunu kanıtlamaktadır. Marlene karakteri, hangi kültürün içinde olurlarsa olsun kadınlar için tanıdık bir karakterdir. Oyunun genel havası depresif bir biçimde farklı zaman ve kültürlerde farklı biçimlerde eril iktidarın farklı araçları tarafından istismar edilmiş kadınlar üzerine odaklanırken, oyunun sonuna doğru eril iktidarı içselleştiren kadın figürlerin kendi dişilliklerine ve diğer kadınlara nasıl zarar verdiğini gözler önüne serilmektedir.

Top Girls ayrıca, geleceğe ait yeni bir feminist perspektifin temsili olarak örtük biçimde de olsa bir çözüm sunmaktadır. Bu çözümle toplumsal ve örgütsel mücadelenin bireysel mücadelenin önüne geçmesi gerektiğini, kadın için dişil özellikleri ile “özne” olabilmenin önemli olduğunu, dişil özelliklerin ve yakın ilişkilerin asla feda edilmeyecek denli değerli olduğunu da söylemektedir. Kadının kendini feda edişiy-le değer bulmasının yanlışlığına, olumsuzluğuna vurgu yapmaktadır. Eserin eksik kalan noktası, çözüme dair bu örtük söylemin sesinin kı-sıklığıdır.

Yazar liberal kapitalist sistem eleştirisi yapmakla birlikte çözüm önerileri için yeterince ipucu sunmamaktadır. Bu bağlamda, sosyalist feminizmin eleştiri geleneği içinde eleştiriye odaklanıp olumsuzlukların tarif edilmesi ve örneklendirilmesi yazar tarafından yeterli görül-müş gibidir. Oysa yazarın hikayesini sonlandırdığı biçimde “dehşet” verici ve karanlık tablonun karanlığına odaklanmak, kadınların her alandaki hak ihlalleri ve mağduriyetleri ile mücadele edebilmesi için gerekli motivasyonu tüketici, umutsuzluğa sevkedici ve hatta yıkıcı bir öfkeye yönlendirici bir nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla, yazın dünyasında, kadınların yaşadığı cam tavan benzeri engelleri tasvir eden ve bu engellerin kadınları kendi kimliklerinden uzaklaştırdığını, onları er-kekleşmeye zorladığını gösteren böylesi çabaların etkili olabilmesi için son kertede daha ümitvar ve bütüncül bir bakış açısına ihtiyaç olduğu açıktır.

Kaynakça / References

Churchill, C. (2020). *Top girls (Zirvedeki kızlar)*. Mitos Boyut Yayınevi.